

3. Vazba investic a ekonomického růstu v české ekonomice

Podle dynamiky vývoje hrubého domácího produktu a objemu investic definovaných v kategorii národního účetnictví jako hrubá tvorba fixního kapitálu je pro léta 1995-2005 charakteristická velmi vysoká míra investic⁶ v české ekonomice, která po velkou část uvedeného období převyšovala 30 %. Tu skutečnost lze interpretovat tak, že téměř třetinu výdajů na hrubý domácí produkt v ČR představovaly výdaje na investice. Takovouto úroveň investiční aktivity vykazují podle OECD z globálního hlediska země s nejvyšším sklonem investovat jako je např. Korea, Mexiko a Čína.

Zároveň se však ukazuje, že v průběhu uvedených let byla pro Českou republiku typická silící tendence ke spotřebě důchodů – poměr výdajů na investice k celkovým výdajům na HDP postupně klesá. Tento trend je však velmi mírný a míra investic v české ekonomice zůstává i přes postupný pokles, počínající v roce 2002, dosti vysoká.

- **HDP České republiky v reálném vyjádření stoupl za dekádu 1995-2005 o necelých 30 % ...**

Hrubý domácí produkt České republiky vyjádřený v běžných cenách se během let 1995-2005 více než zdvojnásobil – jestliže v roce 1995 činily výdaje na HDP 1 466 mld. korun, pak v roce 2005 to bylo 2 970 mld. korun. Při odhlédnutí od cenového vlivu a přepočtu ekonomického výkonu na ceny roku 2000 vzrostl český o 29 % (z 2 034 mld. na 2 617 mld. korun v cenách roku 2000).

Uvedený časový interval zahrnuje rovněž spodní fázi ekonomického cyklu, jíž prošla česká ekonomika v předešlé dekádě a jejíž dno se nacházelo v letech 1997 a 1998, kdy došlo k poklesu ekonomické aktivity – HDP v reálném vyjádření se v té době meziročně snížil o 0,7 %, resp. o 0,8 %.

- **... zatímco investice v podobě hrubé tvorby fixního kapitálu se reálně zvýšily o 25 %**

Naproti růst objemu investic v ekonomice podle hodnoty tvorby hrubého fixního kapitálu byl v běžných cenách i reálném vyjádření nižší než přírůstek HDP – ve zmíněném období byl sice v běžných cenách objem investic vyšší o 60 %, ovšem v cenách roku 2000 se zvýšil jen o zhruba čtvrtinu (+24,7 %).

Míra investic klesla během let 1995-2005 podle propočtů z reálných dat z 28,8 % na 27,9 HDP %. I v dlouhodobých průměrech jde o vyšší hodnotu než kolik činí míra investic ve vyspělých zemích.

- **Míra investic je v ČR výrazně vyšší než průměr zemí OECD**

Pokud jde o dlouhodobé trendy, ze statistik OECD z roku 2006, které obsahují u většiny zemí tohoto uskupení poslední údaje za rok 2004, vyplývá, že průměrná míra investic v zemích OECD se v letech 1995-2004 pohybovala v rozmezí 20,6 až 22 %. Nejnižší úroveň dosahovala během uvedeného období v letech 1995 a 2003 (20,6 %) nejvyšší byla v roce 2000 (22,0 %).

- **Vysoká míra investic do ekonomiky má ambivalentní charakter**

Hodnotit, zda vysoká míra investic je pro ekonomiku dobrá či méně dobrá, je značně složité. Na jedné straně je zřejmé, že nainvestované prostředky se z podstaty věci (použití ve výrobě v dalších letech) musí jevit jako pozitivní faktor podporující ekonomický růst. Na druhé straně ovšem, pokud srovnáme míru investic v jednotlivých odvětvích pomocí jejich výstupu v podobě hrubé přidané hodnoty, je z matematického hlediska logické, že vysoká míra investic jako podíl investic a hrubé přidané hodnoty může být v dané zemi nízká vzhledem k nízké úrovni jmenovatele tohoto podílu – přitom hrubá přidaná hodnota je ovlivněna výší mezd, výší zisků v ekonomice, výší odpisů.

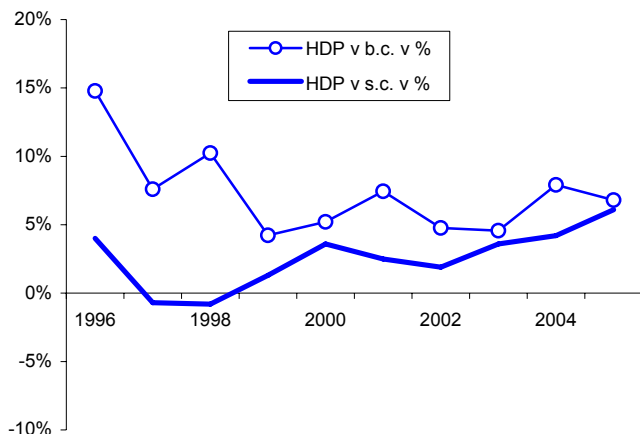
Právě tyto parametry jsou však například v ČR, ale i v jiných středoevropských zemích, které teprve nedávno vstoupily do EU, stále nízké. Tato skutečnost pak navozuje otázku, zda se trend postupnému poklesu míry investic projevil i v růstu hrubé přidané hodnoty, a jak je tento proces dlouhý.

⁶ Viz bod 1 kap. 1 metodické části této studie - pod pojmem investice je v této analýze míněna položka národního účetnictví s názvem Tvorba hrubého tvorba fixního kapitálu jako jedna z komponent úhrnného agregátu Hrubý domácí produkt. Míra investic vymezená v teorii jako poměr Výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu k Hrubému disponibilnímu důchodu (HDD) v ekonomice je zde za jednotlivá odvětví při absenci ukazatele HDD vztažena k jejich Hrubé přidané hodnotě. U propočtu míry investic za ekonomiku je ve jmenovateli uveden HDP, v kapitolách analyzující investiční aktivitu jednotlivých odvětví je míra investic chápána jako výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu vztažené k hrubé přidané hodnotě.

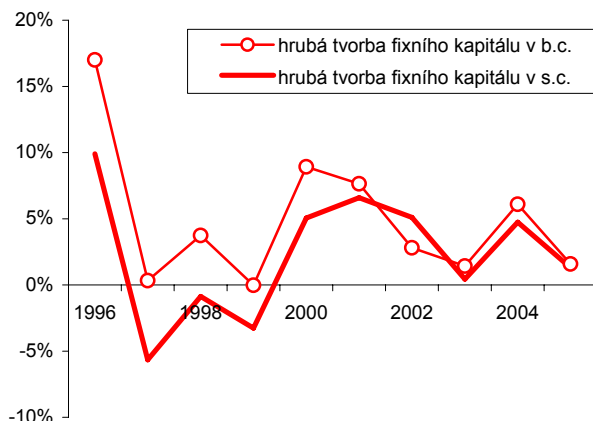
- **V Německu trval pokles investic na úroveň průměru OECD celkem 26 let**

Sledujeme-li například vývoj míry investic v Německu, které mělo v roce 1977 také relativně vysokou míru investic dosahující 27,5 % HDP (průměr OECD byl tehdy 24,8 %), lze ze statistik doložit, že na úroveň velmi blízkou průměru OECD se Německo dostalo teprve v roce 1996. Stejně tak ve Švýcarsku, kde je rovněž tradičně vysoká míra investic, která v roce 1970 činila 31,3 % a v roce 1972 dokonce 33,8 %, je vidět trend k jejímu pozvolnému snižování, když v roce 2003 bylo Švýcarsko na téměř stejné úrovni pokud jde o míru investic jako průměr OECD. Na zhruba stejnou úroveň míry investic jako průměr OECD se dostalo Švýcarsko také až v roce 1997.

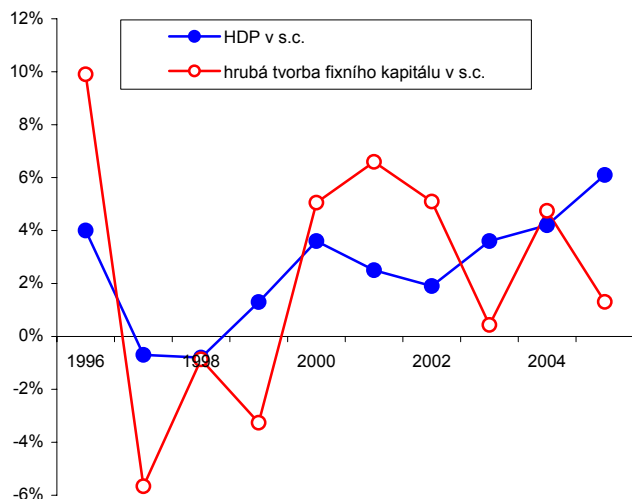
Graf č. 1 Nominální a reálný HDP ČR
(meziroční změna v %, 1995-2005)

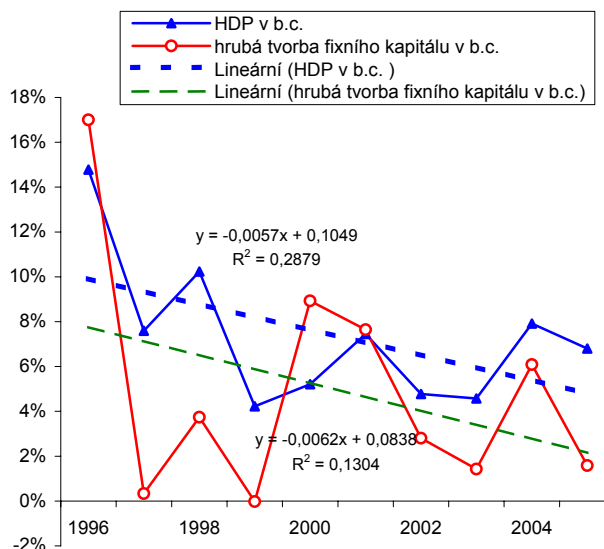
Graf č. 2 Investice v ČR (výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu, meziroční změna v %)

Graf č. 3 Tvorba hrubého fixního kapitálu a HDP
(ceny roku 2000, meziroční změna v %)

Graf č. 4 Tvorba hrubého fixního kapitálu a HDP (v b. c., meziroční změna v %)

Pramen: ČSÚ

3.1. Míra investic podle regresní analýzy

- **Silná míra investic v české ekonomice v období 1995-2005**

Míra investic v ekonomice ČR je srovnatelná se zeměmi vykazujícími velmi vysokou schopnost investovat měřenou podle objemu tvorby hrubého fixního kapitálu na HDP. Čísla za ČR také ukazují, že v reálném vyjádření – vztaženo zde ke jmenovateli v podobě hrubé přidané hodnoty v cenách roku 2000 s ohledem na analýzu odvětví provedenou v následujících kapitolách -, se udržuje v období 1995-2005 míra investic

na průměrné roční úrovni 31,9 % - s nejvyšší hodnotou 33,5 % v roce 1996 a v roce 2002 (32,9 %) a naproti tomu nejnižší 30,5 % v roce 1999. Za posledních 11 let tak míra investic v tomto vyjádření neklesla v české ekonomice pod 30 %.

Také poměr hrubé tvorby fixního kapitálu vztažený k hrubé přidané hodnotě v běžných cenách ukazuje na vysokou míru investic v ČR. V průměru za léta 1995-2005 jde o 31,2 % s nejvyšší mírou investic v roce 1996 (35,6 %).

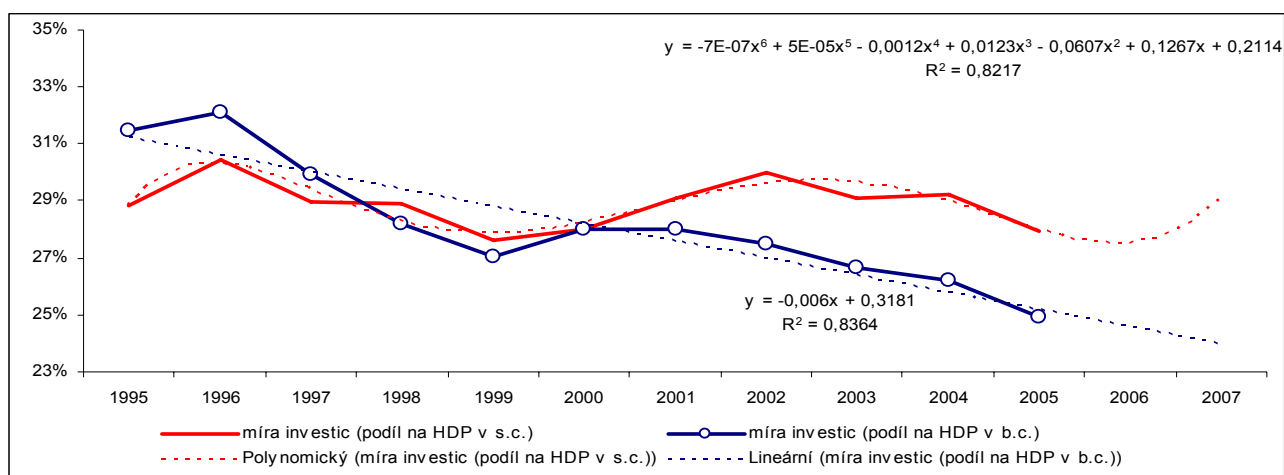
- ... od roku 2003 mírně klesá, regresní analýza ukazuje její nový nárůst v reálném vyjádření od poloviny roku 2007

Běžnější spojení investic s HDP je popsáno v grafu č. 5, a to v propočtech míry investic z údajů v nominálním i reálném vyjádření. Je z něj patrné, že v koncovém roce 2005 se míra investic snížila na 27,9 % v reálném vyjádření a 24,9 v nominálním vyjádření. V obou případech však jde stále o vyšší úroveň než kolik činí průměr za země OECD.

Průměrná míra investic (objem tvorby hrubého fixního kapitálu k HDP) za období 1956-2005 podle propočtu z dat v cenách roku 2000) činila 28,9 %, podle propočtu z dat v běžných cenách pak 28,2 %.

Regresní analýza ukazuje její nový nárůst v reálném vyjádření od poloviny roku 2007, podle běžných cen by měl přetrvávat sestupný trend.

Graf č. 5 Vývoj míry investic jako podílu na nominálním a reálném HDP (v %, 1995-2005, HDP v b. c. a HDP v cenách roku 2000, 2006-2008 predikce podle regresní analýzy)

Pramen: vlastní propočty z dat ČSÚ

Dílčí závěr:

Z obecného hlediska lze rovněž vyslovit závěr, že implikace vysoké míry investic pro ekonomiku záleží do značné míry na tom, do jakých oborů tyto investice směřují a s jakou rychlostí se transformují do vyšší hrubé přidané hodnoty těchto odvětví.

Rizikem úvahy o tom, že relativně dobře roste hrubá přidaná hodnota v některých odvětvích české ekonomiky, je skutečnost, že po celou dobu sledovaného období výrazně rostly zisky firem, což se od roku 2005 neukazuje vzhledem k tomu, že silný směnný kurz ziskům exportujících firem ubírá. Tento fakt může mít za následek slabší vykázanou hrubou přidanou hodnotu, což se následně může projevit opět v nárůstu míry investic (ve jmenovateli podílu bude menší hodnota). Tento stav, tj. posilující koruna při výrazně exportně orientované struktuře české ekonomiky, může zpomalit proces snižování míry investic v ekonomice způsobený pozitivním vlivem růstu hrubé přidané hodnoty.